

8. Intelektualna lastnina

Arne Kullbjer

Intelektualna lastnina se nanaša na rezultate ustvarjalnega in raziskovalno razvojnega dela, povezana pa je z novimi rešitvami, invencijami, novo tehnologijo ali tehnološkim napredkom, programsko opremo, obliko industrijskih in drugih proizvodov ter drugimi deli. Del omenjenih kategorij se lahko zaščiti z *zakoni o patentih, znamkah, modelih ter o avtorskih pravicah*. Kakršenkoli »know-how« se lahko varuje tudi kot zaupna skrivnost znotraj podjetja.

Potreba po zakonih o intelektualni lastnini postaja vse bolj očitna, še posebej v času hitrega razvoja informacijske družbe. Glasba in programska oprema sta dobra primera za to. Pravice intelektualne lastnine so se s časom spremenile, a glavni cilji so bili vedno enaki, in sicer spodbujati inoviranje v korist končnih uporabnikov. Beseda »avtorska pravica« se sicer uporablja pretežno za zaščito pisnih izdelkov in drugačne produkcije avtorja, a danes vključujejo tudi razvoj programske opreme. Vendar avtorska pravica zaščiti le »izražanje« avtorja, ne pa tudi ideje, ki se za tem skriva. Vedno več izdelkov, celo v strojni industriji, ima programsko opremo vključeno neposredno v izdelek ali izdelavo izdelkov, kar pomeni, da za podjetje utegne biti zanimivo, da se ta programska oprema zaščiti.

Meje za trženje blaga in storitev na evropskem in globalnem trgu izginjajo.

Namen pravic intelektualne lastnine je zaščititi inovativne izdelke in storitve, podjetja in osebe ter njihove investicije, ki so omogočile, da lahko tržijo in distribuirajo svoje izdelke končnim uporabnikom in da njihovih izdelkov ali storitev nihče ne kopira. Pravice intelektualne lastnine postajajo vse bolj pomembne, saj večkrat dosegajo ogromne ekonomske vrednosti.

Toda vsega se ne da zaščititi, saj bi to oviralo svobodno konkurenco na trgu in tako so zakoni o intelektualni lastnini v tem smislu zelo zapleteni in se razlikujejo od države do države. Določeni tipi invencij, kot so na primer rezultati akademskih raziskovanj, se ne dajo vedno zaščititi. Invencije in druge stvaritve, ki niso bile zaščitene, se lahko kopirajo ali ponatisnejo, oziroma reproducirajo.

Intelektualna lastnina in z njo povezane pravice so, kot že omenjeno, osnovane na nacionalnem pravu in zakonodaji. Znotraj Evrope obstaja težnja, da bi nacionalna prava in zakonodaje prilagodili skupni evropski zakonodaji.

Značilen primer potrebe po pravicah intelektualne lastnine je, ko želi podjetje tržiti nov izdelek, ki je osnovan na tehnični invenciji. Podjetje želi, da bi bil izdelek